

79

EMÖDY DÁNIEL

EMLÉKEZETE.

A „SÁROSPATAKI LAPOK“ ALKALMI MEGEMLÉKEZÉSE
S A BOLDOGULT RAVATALA ÉS SÍRJA FELETT MONDOTT
BESZÉDEK.

KIADTA AZ ELHUNYTNAK EGY GÖMÖRI TISZTELŐJE.

AZ EGÉSZ JÖVEDELEM AZ EMÖDY DÁNIEL SIREMLÉKÉRE FORDITTATIK.

ÁRA 20 KR.

SÁROSPATAK.

NYOMTATTA STEINFELD B., AZ EV. REF. FŐISKOLA BETŰVEL.

1891.

EMÖDY DÁNIEL EMLÉKEZETE.

A „SÁROSPATAKI LAPOK“ ALKALMI MEGEMLÉKEZÉSE
S A BOLDOGULT RAVATALA ÉS SÍRJA FELETT MONDOTT
BESZÉDEK.

KIADTA AZ ELHUNYTNAK EGY GÖMÖRI TISZTELŐJE.

AZ EGÉSZ JÖVEDELEM AZ EMÖDY DÁNIEL SIREMLÉKÉRE FORDITTATIK.

ÁRA 20 KR.

SÁROSPATAK.

NYOMTATTA STEINFELD B., AZ EV. REF. FŐISKOLA BETŰIVEL.

1891.

EMÖDY DÁNIEL

1819—1891.

Míg az édes magunkénak vallhattuk, körülöleltük őt tisztelettel, szeretettel. Mikor roskadozni kezdett az évek és a kötelesség terhei alatt, fájdalmas megilletődéssel néztük hanyatlását. Mikor a gyöngeség és betegség ágyba szegezte s szellemének naplényes egén borzadalmas fellegek jelentkeztek: készítettük szívünket a kínos elválásra. Mikor a könyörülő Isten magához ölelte és megnyitotta az ő elborult lelkének az örök világosság ajtaját: megkönyeztük, megsirattuk.

Megérdemelt tőlünk minden tiszteletet, minden szeretetet; a fájdalmat is, a könnyet is, a siralmat is.

A legelső volt közöttünk, a nélkül, hogy akarta volna. Multja szebb, ígéretesebb, mint bárkié a mi kis világunkban; de ő nem tudta azt. Semmit sem tudott magáról és magáért, csak azt, hogy őt oda hívták a kötelesség asztalához, s hogy neki szolgálni kell hűséggel, becsülettel, lelkesedéssel, s azt a tanszéket, a melyet egykor Kövy tett dicsővé és irígylésre méltóvá, nem szabad beárnyékolni, nem lehet megkisebbiteni a szent hagyományok meggyalázása nélkül.

44 éves volt, mikor a sárospataki főiskola előljárójának bölcs utánjárása megszerezte őt a főváros kitűnősé-

Született a boldogult 1819. nov. 13-án, *Függődön*, Abaujmegyében, *Emödy István* és *Csáji Sára* szülöktől. Atyja 1804—1806-ig sárospataki tanár volt s egy gimn. tankönyvet is írt „*Natok országa*“ címmel, a mely először 1809-ben, másodszer pedig 1819-ben nyomatott ki. Tanári hivatalát elhagyván, M.-Keresztesen (Borsodm.), majd Sályiban (Borsodm.), *Függődön* és *Győrén* (Abaujm.) lelkészkedett; itt halt meg 1828-ban. Anyja *Csáji Márton*, úszáninenni püspöknek volt unokája. Fiókat elébb otthon, majd a szikszói gimnáziumban és a debreceni főiskolában neveltették. Már Szikszón kitünt kötelesség-tisztelete és nagy emlékező tehetsége által. Debrecenből, mint kitűnően végzett diák és ügyes tornász, a Tisza-családhoz jutott s a Szőnyi Pál oldala mellett részt vett a család ifjú tagjainak nevelésében. Innen Pestre ment, hol ügyvédi diplomát szerzett s ott lakott, mint író és ügyvéd egészen 1863-ig, mikor a sárospataki főiskola előljárósága a magyar magánjog tanárául nyerte meg. Meghalt 1891. ápril 13-án.

gei közül az újraszervezett jogakadémia egyik tanszékébe. Nem volt tanár; ügyvéd volt és publicista; de annyi szerénységgel, igénytelenséggel, s olyan professori talentumokkal, hogy igazán az Isten jó tetszésének kell tekintenünk, hogy előljáróink olyan szerencsésen rátaláltak.

A Vay Miklós br. szaváért, az Erdélyi János barátságáért, s talán édes atyjának, az egykori sárospataki tanárnak emlékeért, kitepte magát a főváros ígézetes, fényvel s dicsőséggel csábítgató világából; s ő, a kit egykor Petőfi és Jókai, mint közös barátjukat, irodalmi perosztóul fogadtak el maguk között; ő, a ki mérsékelni bírta egykor az Irinyi vitatkozási szenvedélyét, s egy Kossuthnak, Vörösmartynak, Tompának, Kazinczy Gábornak, Pákh Albertnek, Vajdának, Királyi Pálnak, Czakónak, Xantusnak, Vasvárynak s annyi sok más országos nevű jelesnek bírta becsülését; a ki Csengeryvel a «Pesti Hírlap»-ot, Kemény Zsigmondal pedig a «Pesti Napló»-t szerkesztette; ő, a ki — mint Jókai feljegyzi róla — oda tartozott az ifjú irodalom új tehetségekből alakult díszes csoportjába, s részt vett hazánk újjászületésének előkészítési munkájában; ő, a ki ott forgott a márciusi ifjúság körében és a szabadság-harc viharai között; ő, a ki Dembinszkyt francia beszéddel üdvözölte Debrecenben, s a ki ott volt a vértörvényszék áldozataiul kiszemelt 32 magyar író névsorában; ő, a kinek fényes összeköttetéseiből csak egy parányit kellett volna felhasználnia, hogy a főváros irígyelt nagyjai közé emelkedjék: megfoghatatlan lemondással eljött a sárospataki főiskola szerényen díjazott napszámosai közé, hogy — mint ő önmaga előtt is indokolni próbálta — «addig Assirtus tetemeiként szétszakgatott munkásságát azon főiskolának szentelhesse, mely az ő hamaiban is tisztelt atyját falai közt látta egykor, mégpedig előbb, mint növendékét, később, mint egy pár évig (1804—1806.) tanárát a felsőbb gimnáziumi osztályok egyikének.

Bármi hozta légyen, eljövele s 28 évi szereplése Isten-áldás volt a sárospataki főiskolára s ennek különösen jogakadémiájára nézve.

Előttünk a képe még ma is annak a jelenetnek, a

mikor a tiszáninneni kerület előljárói, képviselői, s a sárospataki tanári kar és tanuló ifjúság előtt, a főiskola imatermében egy díszmagyarba öltözött, kis termetű, de élénk tekintetű férfiú emelkedett fel a szószékbe, 1863. szeptember 14-én. Emődy volt. Könyvnélkül beszélt s engedelmet kért, hogy — még szintén beköszönni készült négy kartársára való tekintettel — rövid lehessen. Minket nem az hatott meg akkor, a mit a nemzetközi jog köréből fejtegetett, noha ez is áttetszően világos és tanulságosan szép volt. Nekünk az az elismerés tetszett különösen, a melylyel ő Kövyről s annak érdemeiről emlékezett; a nemes hódolat a nagy előd iránt s az a nyilatkozata a sokat szenvedett protestantismuzról, hogy az a gondviseléstől nem egyszer volt arra hivatva a hazában, hogy utolsó menhelye legyen a jognak. Tetszett az is, a mint az ifjúságra váró munkát jellemezte; azt a munkát értem — úgymond — a melynek nem csupán a napi szükségek kielégítése szab határt, de a melynek célja hazánk, fajunk, hitfelekezetünk értelmi és anyagi súlyának öregbítése. Az «r» betű sajátos kiejtése a nagy Somossyra emlékeztetett; a lelkesedés, a szónoki hév, a világosság a legjobb kezesekül ígértek a leendő tanár sikeréhez, s mire a rövid beszédnek vége volt, a tiszáninneni kerület s a főiskola ifjúsága a legvérmesebb reménységgel nézett az új tanár munkálkodása elé.

Azóta 28 év telt el s mindenik újabb és hatalmasabb bizonyíték volt az előlegezett bizodalom jogosúltsága mellett. Törhetetlen kötelességérzete, előadásainak tisztasága s melegsége folyton növelték iránta tanítványainak tiszteletét, sőt bámulatát. Tanúk lehetünk reá, hogy gyönyörűség volt tanítványaként ülni lábainál. Kathedrájában rendszerint állva, s most ide-oda tipegve, majd húzamosabban megállva s fejét fel-felemelve, termetét mintegy kinyújtva tartotta előadásait. Állásáról, testének egész tartásáról, arcának élénkségéről, szemének fényéről, kezeinek járásáról vagy méltóságos felemeléséről, hangjának lejtéséről, mélységéről és magasságáról — a legrövidebb tapasztalat után is — meg lehetett érteni, hogy mi az, a mi fő és elengedhetetlen, s mi az, a mi csak másodszorban lénye-

ges vagy épen csak bővebb felvilágosításra — mintegy a gyöngébbek kedvéért való. Sehol a legkisebb homály, hézag vagy kétértelműség.

Tanár volt a szó legjobb értelmében és csak az akart maradni. Egy-egy tisztességbeli hivatal — igazgatóság, dékánuság — már megzavarták őt, vagy legalább akadályoknak tartotta az ilyen tisztességeket a legfőbb, t. i. a tanári teendőik pontos teljesítésében. A kathedrának s a tanítványoknak élni, ezt tartotta az egyedüli professori tisztnek s nem örömet tanácskozott oly tárgyak felett, a melyek a szoros tanári kötelességekkel — az ő nézete szerint — összeegyeztethetők nem voltak.

És csodálatos, hogy ő, a ki — mint journalista — roppant gyorsasággal és nagy élvezettel írta a különb-nélkülönb cikkeket, s mint barátai jegyezték fel róla — a legszorgosabb esetekben is mindig kész és képes volt a lap becsületéért az utolsó órában is helyt állani: — tanári vagy szorosabban iskolai kötelességei mellett ritkán volt rábírható tollának percegtetésére, vagy mint ő mondá: «munkásságának szétszakgatására.» Elég volt neki, ha a tanteremben ragyogtathatta tehetségét, vagy a colloquiumokon példátlan türelemmel vallathatta tanítványait. Ő neki készületlenül vagy félkészültséggel menni colloquiumra, annyi volt, mint kitenni magát a hosszú zaklatásnak s az egész tantárgy ismételt végig hallgatásának. Bizonyosan igen sokan vannak volt tanítványai között, a kik hálával gondolnak a boldogútnak erre a megbecsülhetetlen tanári erényére.

Aztán az a nemes elbánás, az a rendkívüli finomság a melylyel ő tanítványait magához bilincselte s tanártársait is lekötölte: ez is feledhetetlen jellemvonás marad az ő képéből. Ebben rejlett rendkívüli hatásának egyik titka.

Mikor a jogakadémia újabb berendezése bekövetkezett s a tanerők és tantárgyak szaporításától reménylette a miniszter a jogtudományok fejlődését és a jogtudósok szaporodását, — Emődy Dánielt kedvetlenség fogta el. Ő nem a tantárgyak számában, szélességében s a tanárok sokaságában látta a jogakadémiák és a jogtudomány jövőjének biztosítását, hanem a jogtanárok és jogtudomány szellemében. A tömési rendszernek, a felületes

kedésnek, a tudomány cége alatt való hamis sáfárkodásnak ellensége volt. «Mindent megtanítani akarni bolondság,» ez volt jelszava. Az iskolában általában a szellemet nézte, figyelte, méltatta és nem a tanrenddel való hivatkozást.

Sohasem tudott kibékülni a kötelezett doctorátussal sem, s ő a szelíd lelkű, finom modorú férfiú, nem egyszer engedte meg magának, hogy a kényszerűlt doctorokra a szelíd gúny nyiljaival lövöldözzön. Épúgy bántották azok a kicsinyeskedések, a melyekkel felülről a vidéki jogakadémiák folytonosan háborgattattak; p. o. egyes tantárgyak óraszámának meghatározása, egész éves tantárgyaknak félévre való összevonása, roppant fontosságú bölcsészeti tudományoknak csekély óraszámra szorítása s a jogakadémiák tanrendjébe való beerőszakolása; az ilyenek miatt mindig kész volt — a maga szerény modorában — méltatlankodni.

Mint protestáns ember, nagy kitartással ragaszkodott egyházunk autonomikus jogaihoz. A protestáns egyházat a jog védfalának tartotta s e fal gyöngjtésétől magát a jogot és a közszabadságot is féltette. Csak látni kellett őt, a mint zöld asztalunk mellett a protestáns autonomia védelmére támadt, a mire pedig sokszor volt 1868 óta alkalma; csak hallani kellett, a mint ő az autonomia becsét, fontosságát s hivatását magyarázta: lehetetlen volt őt és prot. autonomiát egyszerre meg nem szeretni.

Pedig távol állt ám minden felekezeti érdességtől s elfogúltságtól. Ellenkezőleg, minden felekezet érdemes képviselőit mély hódolattal tudta tisztelni s p. o. Schuster kassai püspöknek a főiskolában történt látogatását s az ifjúsághoz intézett beszédét az idők jelenek tekintette, s az ő békeségre termett lelke boldogan gondolt — az ilyen példák nyomán — a felekezetek testvériségére. Ő is kiérdemelte s megnyerte a más felekezetek előkelőségeinek becsülését és tiszteletét.

A politikai mozgalmakba való beavatkozástól nemcsak ő maga tartózkodott, hanem a magafajta emberek beavatkozását sem nézte szívesen; a tanuló ifjúságnak pedig ilyen fajta mozgolódásait rendszeren komoly aggodalommal kísérte. Az anyamadar szerelmével nyugtalanzkodott egy-egy képviselő-választás alkalmával, vagy kivált

az u. n. antisemitismus feltűnésekor az ifjuság netáni eltévedése miatt. Az egykori nevelőnek a Tisza-család iránt érzett mélységes tiszteletén nem változtatott az idő semmit, s ez elhatározó volt az ő politikai gondolkozására, a melylyel különben sohasem sátorozott és sohasem igyekezett egyetlen lelket sem megtéríteni. Tisztelte az egyén jogát, politikai meggyőződését, sőt általában méltányos s elnéző tudott lenni mindenkinek minden irányú meggyőződése iránt, azt vallván, a mit Pál apostol, hogy «kiki az ő urának áll és esik.»

Az iskola haladása, az ifjuság finomodása sok tiszta gyönyörűséget okozott neki, a nélkül, hogy magának e haladásból részt követelt volna. Kartársainak izmosodását az u. n. «fiatal óriások» minden újabb sikerét elismeréssel szemlélte és kísérte; nem volt oka senkire sem irigykedni, senkivel szemben féltékenykedni. A zöld asztal vitáiban vagy a megtántorodott ifjak megfenyítésében rendszerint a mérséklő szerepre vállalkozott, s alig ha volt eset, hogy valakit kikieserített volna nyilatkozataival. Mindenkit becsült s mindenki becsülésével dicsekedhetett.

Míg teljes erejében volt, a tanári kar szíves elismeréssel nyújtott neki alkalmakat írói és szónoki tehetségének gyakorlására. Ő méltatta Erdélyi Jánosnak, hű barátjának, érdemeit 1868-ban július 12-én; ő volt a tanári kar szónoka id. br. Vay Miklós jubileumán 1873-ban Miskolcon; ő képviselte a jogakadémiát a Trefort által összehívott enquetten; ő parentálta el Hegedűs Lászlót 1884-ben. Közkedveltségnek örvendett, mint pohárköszöntő s egy-egy nagyobb összejövetel nem eshetett meg a főiskola körében, a melyen a boldogútnak elengedte volna a közönség az ily irányú szereplést. Utóljára a petrahói megégettek ügyében emelte fel szavát s e fellépéssel két darab úrasztali edényt juttatott a szerencsétlenné járt egyházközség birtokába.

Pár év óta rohamosan kezdett hanyatlani, de e mellett is folyvást javítgatta sajtó alá készített Magánjogát és készült a Kövy érdemeinek koszorúba gyűjtésére. Eleven szelleme azonban meglassúdott; a tanácskozásból már csak ritkán vette ki részét s mindenféle megbízatást visszaútasított. Hol egyik, hol másik olvasó helyiségben

gyakran lehetett őt elszunyókálva látni egy-egy hírlap vagy folyóirat felett. Kedvenc olvasmányai: a francia és angol folyóiratok sem voltak már rá villanyozó erővel. Olykor elejtett egy-egy zúgolódó s panaszkodó hangot az élet terhei, az anyagi gondok s az erők pusztulása miatt. Látszott rajta, hogy fáj neki valami, hogy valami csaldás sebét rejtegeti. Ugy tetszett néha, mintha többet várt volna az élettől, mint a mennyit nyert. Ki tudja: mi bántotta, mi emésztette? Ki tudja: nem jutott-e eszébe, a mit Petófi mondott egykor róla: «Kenyeret eszik, pedig kalácsot érdemelne!?»

Otthon hű feleség és áldott jó gyermekek szeretete környezte, a tanári kar és ifjúság becsülte, tisztelte mindvégig; az bánthatta csak, hogy a kiket imádásig szeretett, — nem jutalmazhatja meg hűségökért a gondtalanság kilátásával.

«Fuimus, fuimus» — ezt rebegette utóbbi időben mindazoknak, a kik kór-ágyán felkeresték; de azért maga sem hitte, hogy ilyen hamar el kell költöznie. A tanári karhoz folyó hó 11-én bejelentett lemondásában még némi reménynyel fejezte ki, hogy október elsejétől kívánja nyugdíjba lépését számítani s íme már 13-ára viradóra elaludt örökre.

Szegényebbek vagyunk egy kitűnő tanárral, egy páratlanul humanus kartárssal és emberrel; az ifjúság is szegényebb egy hű baráttal, egy példás vezérrel. És hátrahagyott kedvesei?! Azoknak veszteségét nem próbáljuk mérlegelni. Legyen nekik némi vigasztalásuk, hogy a mi szívének is sajog a veszteség miatt s hogy él még az árvák és özvegyek atyja!

Legyen a kidólt nemesnek síri álma csendes s emlékezete tettekre sarkaló!

Radácsi György,

theologiai tanár.

GYÁSZBESZÉD EMÖDY DÁNIEL FELETT.

Tisztelt halotti gyülekezet!

A nap lenyugvását, az éj sötétjének csendes leszállását s ama néma nyugalmat, a mely úgy hat a szívre, úgy hat a lélekre, kétségen kívül az nézi legnyugodtabban, legközönyösebben, a ki könnyelműen hagyta elszállani perceit, kinek az semmit sem hozott; kinek az nem volt munka-
idő, s a kitől az éppen azért semmit sem vihetett el. Az ilyen embernél a nap jó és újra elszáll, egyik év a másikat váltja fel, nyomot sem hagyva maga után, kivévén talán azt az egy pár redőt, melyet az előre haladott idő az arcra von s azt az egy pár hajfűrtöt, melyet az fehérre fest s azt az ürt, mely a dologtalanúl eltölt órák és napok között, a szívben, a lélekben maradt. Az ilyennek egy napja van csak, mely lélekrendítő; egy órája csak, mely vontatva jó s ez a nap a földi élet véglobbanásának ideje s e kétségbeesés a halálnak megtört lélekkel való fogadása, mely csak annak hozhat igazán nyugalmat, a ki elfáradott, mely csak arra nézve lehet egy új élet kezdete, ki a földit igazán, becsülettel, munkaszeretettel, közhaszonnal élte át.

Nagyobb következetesség, erősebb, szakíthatatlanabb összefüggés alig van, tisztelt halotti gyülekezet! valami között, mint az élet és halál között. Ényészet és megsemmisülés helyett vég-megdicsőülése ez az embernek. Ki mint él, úgy hal meg; ki Istennel kezd, ő vele folytatja és pedig törhetetlen hűséggel, élénk kötelességérzettel: az ő vele is végzendi, ő hozzá mennend és nála maradand. Ime, így emelkedik aztán az élet végperceiben komoly s az igaz emberre nézve megnyugtató érvényére az írás ama szava: «Egyedül boldog az, ki az Urban nyugszik el.»

Tisztelt halotti gyülekezet! É férfiú, a kinek ravatala felett állok, s a kinek végtisztességét adjuk meg

e gyász alkalommal, méltán, nyugodtan, méltán egy keresztényhez méltóan halhatott meg, és pedig éppen azért, mert alig láttam koporsót, a melyre inkább illenék, mint erre, a prófétának ama mondása: «Napoknak hosszúsága vagy onnek jobbán, a balján pedig becsület és tisztesség.» Péld. III. 16.

Hogy mit veszített benne a család, mit veszített benne sárospataki főiskolánk, annak nagyszámú tanuló serege és tanári kara, azt bővebben előadni most, nem ez alkalomnak feladata. Hiszen, ha fényes csillag fut le az égről a semmiségbe; vagy ha a gazda vagyona romjai felett kénytelen megállni, ahhoz nyugodt lélek, a fájdalom lecsillapodása kell, hogy futását, pályáját valaki meghatározza s azt az okozott hiány mutatja meg, hogy egyszerre mennyi mindent veszítettünk el. A nagyobb szabású jellemeknek majd eljő egykor igaz méltatási ideje, mert hiszen az ilyen porrészek felé borúlt, s az idő útjába állt sírokon, nem lehet ám a tisztelet és elismerés adója nélkül átlépni.

En most, vesztességünk fájdalmainak első zaklatása alatt, csak azt tudom s erre a világot hívom fel tanúbizonyságul, hogy ez a férfiú, a kinek ravatala felett állok, a megmérhetetlen szeretet, a lelkiismeretesség, a megtestesült becsület, a jó szív, a munkásság és pontosság, szóval egy igaz, gazdag jellempéldánykép volt s éppen ezen kiváló jellemvonásai, szívének ezen drága kincsei miatt, ebben a koporsóban nyugvó halott nem csak szeretett családjának halottja, a melynek tagjai szeméből omló könnyek és a kinzó fájdalmak mutatják vesztességüket, de halottja, sárospataki főiskolánk mellett, a magyar tudományos világnak, a magyar művelt társadalomnak, vesztésege a magyar közműveltségnek.

A tanári hivatás, t. h. gy. tövisei mellett, épen azért tartozik a legelső közt, mert egy roppant szellemi és erkölcsi hatalom van kezében letéve; az, hogy ellenállhatatlan ráhatást gyakorol a lelkekre, a melyeket működési körébe vonz; az, hogy saját lelke, eszméi szerint idomítja sok részben a társadalmat... Azt mondom, hogy hozzájárul munkásságával, emelkedéséhez, vagy bukásához, erkölcsi tisztaságához, vagy léhaságához, természe-

tesen oly mértékben mint kiki érzi és teljesíti hivatásának kötelességeit, vagy ellenkezőleg, egyszerűen robot-szerű munkása lesz a közéletnek.

Ez a férfiú, a kinek ravatalát most valamennyien könyezve, a tisztelet adóját hozva el, álljuk körül, élete, munkássága, szelleme által, félreismerhetlen és bizonyára sokáig letörölhetlen jeleit hagyta itt közöttünk lelke alakító erejének, épen tanári működése által. Ott hagyva a központot, a szellemi kincseknek e bő forrását, ott a kiválóbb szellemi erők nagyobb, fényesebb jövőjének inkább biztosító helyét, követte lelkének, sok megpróbáltatáson keresztül ment kedélyének, a csendes, zajtalan elmélkedés és vizsgálódás felé hajló intelmét; ide jött hozzánk, a tudományok művelésének e negyedfélszázados oltárához; eljött örömünkre, hogy egygyel több kincs legyen kezeink között, melylyel el lehet, el szabad dicsekednünk s 28 évvel ezelőtt elfoglalván, a lehet mondani — európai hírvű Kövy tanszékét: mily büszkeségünk volt látni, hogy a nagy ember örökébe nagy ember lépett, hirdetve azóta lelkesen, elragadtatással a tiszta jognak és erkölcsnek, a közszabadságnak, a társadalmi jogrendnek, a humanitásnak, az emberi egyes és társadalmi kötelességeknek magasztos elveit; búvárolván a jogi tudományoknak és ismereteknek mélységeit s 28 éven át nevelve a sárospataki főiskolából a magyar köztársadalomnak olyan tagokat, olyan közhivatalnokokat, a kiknek bizony soha, sehol sem volt okuk, hogy megszegyeneljék magukat ismereteiknek, jogi képzettségüknek mértéke miatt s a kik különösen közerkölcsiség, közbecsület és megbízhatóság tekintetében, mindenkor erősen magállottak, a közpályáknak mai napság annyira sikamlós és erős kísértésektől megrakott útain.

Ime, ezért őriztük e drága kincset körünkben oly féltékenyen, olyan szeretettel, annyi dicsekvéssel s most, hogy immár kihullott kezünkől, méltán kiáltunk fel az ó-szövetségi szenvedővel, Jóbbal: «Uram! kicsoda szám-lálhatja meg az én fájdalomnak könyeit és kicsoda pótolja ki az én veszteségemet»!?

Könyeinket és méltó gyászunkat csak az enyhíti némileg, hogy abban szélesebb körben is osztoznak; mert

hiszen ebben a koporsóban nyugvó drága halott méltán megsiratott halottja a hazának is, ezen közös édes anyánk iránt tanusított szeretetéért és áldozatáért.

Óh hiszen, én már láttam t. h. gy., hogy sok ember eldicsekedett közöttünk haza szeretetével! dehát csak azért, hogy ezzel a maga nagyságára hívja fel a mások figyelmét és elismerését; tehát csak azért, mert e nagy, e szép eszményekben önmagát imádta és saját egyéni érdekeit látta biztosítva; hanem aztán másokra bízta az áldozatot ott, a hol az lemondással járt, vagy éppen meg is hidegült és megrettent szívében, a hol a jutalom elmaradt, s a szolgaság nem nyerte meg azonnal a maga óhajtott jutalmát. Dehát ez a férfiú magyar hazánk alkotmányos életének legszebb, legmozgalmasabb napjaiban, ott küzdött szóval és tollal legdrágább kincsünknek, a közszabadságnak visszanyeréseért; ott volt az első, ott a leglelkesebbek között, a kiknek lelkökből, szívüknek melegétől, égő hazaszeretetiüknek lángjától nyerte édes magyar hazánk az újrakeltő tavasz első sugarait . . . ott volt azok között, a kik útját készítették annak, hogy nyomukban a névtelen hősök támadjanak; hanem azért nem hallotta közöttünk soha senkisé, hogy felhánytorgatta volna valaha tetteit; hogy megtagadta volna jellemét, hogy számító lett volna valaha áldozataiban; pedig bizony mátyrja is volt hazafiságának s azért mondhatom azt, hogy e koporsóban nyugvó férfiú tiszta, önzetlen hazaszeretete miatt, halottja a magyar hazának is!

Egyet már itt a földön is megért. Megérte azt, hogy nem volt ember, természetesen a jobbakról beszélek, — mert a roszak tisztelete ez irányban szerencsétlenség, — a ki példányképül ne tarthatta volna őt maga előtt, úgy is, mint embert, úgy is, mint szerető, gyöngéd, gondos családapát, úgy is, mint a közműveltség egyik munkását, tehát mint tudományos főt.

Egy emberi gyarlóságtól már itt e földön is meg tudott szabadulni. . . Óh mennyi oka és alapja lett volna rá, hogy mint sok más, ő is beszéljen néha valamit magáról; arról, hogy mennyit nyom, s ennek dacára is ritka szerény, szinte visszahúzódó maradt; tudta azt, hogy csak a hitvány üveg darabot kell a napfényre hurcolni, hogy

gyenge fénye megvillanjon néha látszat gyanánt; a gyémánt pedig a sötétben is megláttatja magát. Tudta azt, hogy csak a természettől kicsiny tesz, öndicsekvésből, maga alá emelő polcokat, az igazán nagy pedig úgy is meglátszik, ha nem lármázza is fel folyvást a mellette elhaladók figyelmét. Igaz nagyság, jellem volt; azért nem szégyelte, hogy mint a gyümölcsessel rakott fa földre hajtja is kissé fejét, a mellé ültetett, üres, útszéli, sudar hajtások mellett.

T. halotti gyülekezet! Az életben mindenütt, mindenben ugyanám ellenségei vagyunk az egyenlőségnek és sokszor szeretetlen, szenvedélyes kezekkel emeljük az elválasztó falakat ember és ember, szív és szív közé. Csak egy félelmes ellenségünk van, a melylyel szemben óhajtának érvényesíteni az életben megtapodott elvet s ez a halál, a melyet mindenki nyugodtnak, boldognak, az elismerés és jó emlékezettől kísérvé óhajtana látni.

Minő szerencse, hogy Isten az erkölcsi világrénd őre, az ő igazságosságánál fogva megtartja e tekintetben a különbséget akkor, a midőn a halálnak csakugyan két neme van. Az egyik végmegsemmisülés, a másik csak elköltözés; az egyiknél, a mint ott künn a temető kertben reá borúl a kihűlt porokra a sírhalom, vége van mindennek s utánna bezáródik minden; a másik csak létezési alakot változtat, visszaadja a földnek, a mi a földé; de azért él, ha meghal is; él munkáiban, él tetteiben. E férfiú bizonyára az utóbbiak közé tartozik, mert a ki 72 évet élt becsületben, s annak legnagyobb részét családjának és a közboldogságnak szentelé, annak koporsója felett: «Hiába tapsolsz rettenetes halál. Kik érdemekkel nyertek örök nevet, kik nem maguk hasznának éltek: büszke hatalmad alá nem esnek.»

A megholt férfiú lelke itt marad közöttünk, attól nincs okunk búcsúzni, kifáradt teste az csupán, mit a sírnak átadunk. Erre kérjünk nyugodalmat az egek urától.

Mitrovics Gyula,

theologiai tanár és főiskolai lelkész.

EMÖDY DÁNIEL SIRJANÁL.

Mélyen tisztelt gyászoló közönség!

Legbúsabb jelenet az élet színpadán elszakadni, örökre elszakadni attól, a kit szeretünk.

A hű bajtársak összetört szívvvel emelik paizsra dicső vezéröket, kit csak imént még kezében fegyverrel harcolni, majd a harc hevében sebesülve elhullni láttak bátran, szótlanul.

A tanítványok megdöbbenve, mély gyászt öltének, midőn az isteni buzgalmától lelkesített apostol beteg ágya köre is ígét hirdetni hívja őket; de ím! az íge egyszerre elhal, az ihletett ajkak elnémúlnak örökre, búcsúzatlan.

Óh! drága elhunyt barátunk! Benned pályatársaid vezért, tanítványaid apostolt veszítenek. «Önveszteségünk az — a költő szerint — a mi bűnknek mélységet kölcsönöz.» Ha a nagy Kövy után a sors még egyszer kegyes mosolyt vetett ránk s adott nekünk egy újabb fölkennt tolmácsát a jognak, kinek tanári hírneve s dicsősége főiskolánkra vetett pazar fényével átragyogott az egész hazán: ez az utód Emödy volt.

Hallottátok-e őt ott a tanszéken, férfi korának delén? Élveztétek-e azt a bűvöletig kedves előadást, melyben nem tudtuk, mit csodáljunk inkább: a legapróbb részletekbe ható, finom szakismereteket-e vagy a bizton vezető Ariadne-fonalat magánjogunk tömkelegében? A művészi leg boncoló észnek hódoljunk-e, mely jogszervezetünk minden titkos rejtekét föltárja, vagy azon eszményi magaslatra tekintünk tisztelettel, melyre Emödy positiv jogunk alapjait helyezi?

Ily tehetség, ennyi tudomány nemcsak nekünk, hanem a művelt világ bármely egyetemének méltó dísze és büszkesége leendett.

Mi a megdicsőültet virágjában hallottuk s őszintén, a túlzás legkisebb veszélye nélkül mondhatjuk róla, hogy ő hallgatóinak ünnepelt bálványa volt; tanítványai őt nem szerették, nem tisztelték, hanem imádták. Még hanyatlásában, még romjaiban is egy fővel volt ő magasabb mindnyájunknál.

És a valódi ember, mélyen tisztelt gyülekezet, e jeles tanárban egyenrangú a szakférfiúval. Európai művelt-

sége, tündöklő szellemessége, mindenkit megelőző udvariassága nemcsak kartársait bilincselte le, hanem bármely kört és egyént meghódítanak, ki vele érintkezék. Mert udvariassága nem számfító etikett, hanem a legönzettelenebb humanizmus; nem erőszakolt külsőség, hanem egy gyöngéd szív belső sugalma volt.

Egyetlen ember a társaságban, a kinek nem volt soha senki, a ki nem volt soha senkinek ellensége.

Becsületérzete Catora; önfeláldozása az ügyért, melyet szolgált, a hazájokért gyönyörrel haló római hősökre emlékeztet. A ki őt útcán, lassan lépdegélni látta: meghatva gondolt az ellentétre, hogy e mélyen lehajtott főben mennyi fenkölt emelkedettség; e kis, alacsony természetben mily nagy és magasztos lelkület lakik!

Csupa szív és tudomány, csupa becsület és jellem! Ily ember kincse nem egy iskolának, hanem egy egész országnak. És e drága kincsnek sírhant alatt kell elporladnia? Midőn fényes érdemeit méltányolva, szóba hozták, hogy a kolozsvári egyetem egyik tanszékére fogják meghívni: ő szelíden mondá kedves kartársának: «Nem megyek. Itt maradok. Nekem csendesség kell.» Óh! tehát az apostoli ajknak e sötét bolt halotti csöndjében kell mindörökre elhallgatnia?

Óh nem, megdicsőült pályatársunk:

«Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt,
Hanem lerázzván, a mi benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul.»

Veled leszünk s te velünk maradsz a síron túl is!

Az a szellő, mely főiskolánk fokáról kelve hantod fölött elsuhan, mindannyiszor a mi irántad érzett mély hálánk, hűséges tiszteletünk és áldásunk hódolatteljes sutogása lesz. A te megdicsőült szellemed pedig sugalmazni és segíteni fog minket, régi bajtárs, jövőben is a létért vívott nehéz küzdelmeinkben. Erényeid fényes példája — míg főiskolánk létezik — tanárt és tanulót fog minden szépre, jóra és nemesre lelkesíteni.

E szilárd hittel bízunk koporsódra, hogy búcsút vegyünk tőled megdicsőült barátunk. Isten veled!

Béke hamvadra! Áldás emlékedre!

Kun Béla,
jogtandár.

